

Lektorace:

Poznámka úvodem: Jedná se o druhý díl několikadílné ságy. Díl první jsme již před časem lektorovali, proto v této lektoraci nebudeme opakovat některé užitečné odkazy, které jsme již uvedli minule, a místy budeme na první lektoraci odkazovat.

1. Slovní zásoba (lexikum)

Pozn.: Nadprůměrná aktivní¹ slovní zásoba (lexikum) je skutečně významným prvkem charakteristickým pro kvalitní anebo slavné autory historie i současnosti. Bohatá aktivní slovní zásoba, samozřejmě jen taková, která je používána výrazně osobitým, ale přitom obecně přirozeným, srozumitelným a zvukomalebným způsobem, zvyšuje působivost díla a sílu příběhu, jeho obrazů, myšlenek i sdělení, ať si to už čtenář uvědomuje, nebo ne, a přispívá tedy podstatným způsobem i k úspěšnosti textu.

Dle počítačové analýzy programu ArtPorte Text Analyzer v. 3.6[®]:

1.1. Dílo obsahuje celkem 125 047 slov.

1.2. Dílo obsahuje celkem 20 959 jedinečných slov – lemmat²

1.3. Slovní zásoba díla je 14 073 slov – lexémů, tj. lexikálních jednotek³

1.4. **Aktivní¹ slovní zásoba autora vychází na 16 888 slov** (lexikálních jednotek – teoreticky, dle počítačové analýzy aktuálního textu). Tu hodnotí náš redakční program jako **výrazně nadprůměrnou** slovní zásobu a autora je třeba za jazykovou bohatost jeho díla ocenit. (Podrobnou počítačovou analýzu textu naleznete v části: [Počítačová analýza](#).)

Pozn.: V češtině je aktivní slovní zásoba průměrného dospělého s maturitou přibližně 10 000 slov.

Ve srovnání s prvním dílem je slovní zásoba o něco málo chudší, nicméně nejde o nic zásadního.

¹ Aktivní slovní zásoba – lexikum – je taková, kterou člověk skutečně používá ve svých písemných anebo mluvených projevech. Pasivní slovní zásoba je pak lexikum všech slov, jejichž význam chápe a bývá i několikanásobně vyšší.

² Lemma = podoba slova – lexému – v různých tvarech, např. lemmata pes/psa/psům jsou počítána jako tři slova.

³ Lexikální jednotka neboli lexém = základní jednotka slovní zásoby jazyka – lexika. Na jeho základě počítáme slovní zásobu autora. Jedná se o množinu všech tvarů určitého slova nebo slovního spojení. např. slova pes=psa=psům=psech jsou počítány jako jeden lexém bez ohledu na skloňování, ale třeba nepes, pejsek, pesan, pejskař jsou již jiné lexémy. Pokud tedy slovo pouze ohýbáme, jde stále o stejný lexém, ale pokud od slova odvozujeme, jde o nový lexém. Náš program bere jako jeden lexém spisovné i nespisovné varianty slova (zelený=zelenej) a též slova s překlepy.

2. Pravopis

Podobně jako v prvním díle je pravopis velmi dobrý, jen zcela výjimečně narazíme na nějakou hrubku (už se všechny lodě vratili / y), tu a tam nějakou chybějící, či naopak přebývající čárku (První čeho si všiml byly hradby. / První, čeho si všiml, byly; byla již téměř tma a tak byli rádi / tma, a tak; Vypadalo to, že chodba, musí být odvětrávána / chodba musí; to, co hýbe naším světem i když o tom většina jeho obyvatel nemá tušení / světem, i když), chybějící uvozovka (Nemohu ti dát nic stejně cenného. Abarhil sundal jej z ramene svůj luk / cenného.“ Abarhil), překlep (odvedll) apod.

Vše napraví zcela běžná redakční korektura, která však bude vzhledem k rozsahu knihy náročná časově.

3. Stylistika

Ve stylistice nevidíme oproti prvnímu dílu nijak výrazný rozdíl, lektor má spíše subjektivní pocit, že je o něco lepší, druhý díl se zkrátka lépe čte, případný literární redaktor při pečlivé četbě možná něco najde, ale lektor nenalezl nic, co by mu zásadně vadilo.

Poezie (v části Píseň o Gothwin) je docela dobrá, vkusná, věrně napodobuje styl, jakým se obvykle do češtiny (která takovýto epos ve své starší literární historii nemá), překládají starověké či středověké eposy jiných národů, ale není nijak literárně výrazná.

Někdy je poněkud matoucí množování různých výrazů tím, že se uvádějí v různých (fantastických) jazycích, když uvážíme, že to má vlastně jenom ilustrativní funkci, stálo by za to v tomhle směru ubrat (Gortrogové jsou jinde Gorwondové, Gholram, Pán kouzel je na jihu Ghilnogan, což znamená to samé, v pralesích Dálného jihu Gilharno, Pán hadů).

4. Popisy

Popisů je v knize dostatečné množství, jsou funkční a podrobné, snad jen v první čtvrtině jsou dosti deskriptivní, vnější, nevyvolávají nějaké větší emoce, hlavně proto, že neobsahují nějaké originálnější vyjádření či přirovnání, ani výraznější (osobitější) stylistiku. To se však hodně zlepšuje ve druhé čtvrtině (kdy se hlavní postava, Abarhil, ocitá na území Niganů) a pak již lektor nemá žádné námitky, naopak, jsou tam výborná místa (např. halucinování po podání omamného nápoje Niganů, boj s pavoučí matkou aj.).

5. Literárně-umělecká kritéria

Oproti prvnímu dílu je zde možno spatřit jistý pokrok, ale nějaké výrazné osobitosti, tak jak o ní píšeme v minulé lektoraci, zatím autor ani ve druhém díle nedosahuje.

6. Formální struktura textu

Pokud jde o formální strukturu textu, můžeme konstatovat, že dle počítačové analýzy autor používá středně dlouhé věty a souvětí (průměrně 10, nejčastěji 9 slov,), což je v souladu se soudobým populární trendem, který směřuje spíše ke kratším vyjádřením mezi 8 až 13 slovy ve větách a souvětích.

Odstavce mají běžnou délku (v průměru 233 znaků, nejčastěji 169 znaků, ale nejdelší má 1640 znaků, což je více jak tři čtvrtě stránky).

Ač odstavce jsou v průměru i mediánu nepatrně delší než v díle prvním, je **výrazně patrná mnohem lepší dynamika celku! V tomto směru autor udělal zřetelný pokrok, dynamika již celkem přesně odpovídá klasické dramatické klenbě díla, což je v případě heroické fantasy zcela na místě a je to cítit i při četbě.** (Ostatně je to vidět i na grafech, viz: [Odstavce](#).)

7. Dialogy

Dialogy tvoří polovinu textu (50 %). V knihách nejúspěšnějších autorů populárních žánrů dnes tvoří dialogy přibližně třetinu textu (a je třeba mít i na paměti, že právě podle svižných dialogů se dnes zvl. čtenářky už v knihkupectvích rozhodují, zda knihu koupí, či ne). Oproti prvnímu dílu je jich o něco méně, ale pořád to bohatě stačí. Jsou svižnější a věcnější než v díle prvním. Opět: zřejmý pokrok dobrým směrem. I tak by ale lektor ještě někdy ubral na přílišném vysvětlování historie a souvislostí. Ideální text nevysvětluje, ale čtenář chápe souvislosti ze samotného akčního děje, plastických popisů, reakcí a promluv postav. Jejich množství stoupá vlnovitě v souladu s klasickou dramatickou klenbou a směrem ke konci, což opět svědčí o dobré dynamice. Více viz v části [Počítačová analýza: Přímá řeč](#).

8. Vyprávěč

Děje jsou popisovány v er-formě (třetí osoba; on, oni), autor do knihy nevstupuje a vše je psáno v tzv. objektivním vyprávěcím čase (tj. čtenář ho v díle nevnímá, je zobrazován jako tok plynoucího času a čtenář ho ztotožňuje s časem reálným). Standardní, pro žánr vhodný přístup.

9. Typ posloupností vyprávění

Typ posloupnosti vyprávění je především kombinací posloupnosti chronologické (jednoduše řečeno: od začátku do konce, jak čas běží) a řetězové (vyprávění je odvíjeno jako sled dějů, týkajících se především jedné osoby – Abarhila), místy „osvěžené“ posloupností rámcovou (boční příběhy dalších postav, které jsou vloženy a složeny do hlavního děje – Beregir, Celinor, Ekram, Píseň o Gothwin) a retrospektivní (příběh je zarámován prologem a epilogem z budoucnosti). Celek výstavby druhého dílu působí mnohem pokročileji a profesionálněji než díl první.

10. Časy ve vyprávění

Pokud jde o čas mluvnický či slovesný, odehrává se vyprávění téměř výlučně v čase minulém, autor téměř nevyužívá přítomný ani budoucí čas ke zpřítomnění či zdynamičnění textu. Takové přepínání mezi mluvnickými časy (samozřejmě jen tam, kde je to logicky a jazykově vhodné) je přitom „kořením“ každého psaní, které může pomoci zvýraznit důležitá, zvl. akční místa (byť jich nesmí být v textu příliš, jinak ztrácí svou sílu a text se stává stereotypním).

Více k časům viz např. v pojednání [O relativních a subjektivních časech v češtině](#), kde je téma podrobně zpracováno.

11. Plány příběhu

Z hlediska použití vypravěče, časů, děje i prostředí jde o text, který je již víceplánový, obsahuje i jasně a vhodně umístěné příběhy v příběhu, včetně jedné celistvé samostatné „legendy“ (Píseň o Gothwin), knihu tedy již můžeme označit z tohoto hlediska za text po profesionální stránce pokročilý.

12. Idea, téma

Idea díla je narativní, tedy vyprávěcí (viz první lektoraci), tématem je klasická heroická fantasy, v rámci více dílů „velká fantasy“.

13. Fabule (příběh, zápleтка)

Na rozdíl od prvního dílu (který, jak jsme psali v první lektoraci, nám připadal, jako by si v něm autor hlavně budoval „kulisy“ k dílu druhému) se tentokrát povedlo autorovi skutečně vytvořit heroickou fantasy, tak, jak má být, jasný a dobře vystavěný příběh se zřejmou pointou, který funguje i samostatně a na který lze přitom velmi dobře v dalším díle navázat. Nebudeme vyprávět celý obsah čtyřistastránkového díla se všemi peripetemi, hlavní obsah je zhruba tento:

Abarhil (který bude v budoucnu nazýván Yorrân, což nebylo v prvním díle jasné, a i ve druhém by si to zasloužilo nějak připomenout) se na popud svého otce vydává na lodi na moře, aby uzavřel nějaké obchody v jižních zemích. Protože však není s výsledky obchodování příliš spokojen, vydává se i přes námitky kapitána ještě dále na jih, proti proudu Lesní řeky, kde je šance získat levně vzácné koření. Zde podlehne se svými druhy touze po zlatě, jež jim za zbraně slibuje jeden z kmenů Niganů, je však podveden, omámen opojným nápojem a stejně jako jeho druzi upadne do zajetí. Když se má stát další obětí obrovitého posvátného hada, má však vidění, v němž se setkává s bohyní, která ho obdaří zvláštní silou, a had mu nejen neublíží, ale naopak před ním zaleze do hloubi místa, kde ho Niganové drží. Abarhil využije rozpaků Niganů a chvilkové svobody, kterou mu poskytnou a opije celý kmen vzácnou kořalkou. Vypustí na Nigany

hada a osvobodí své druhy. Avšak jejich loď je nesmírně poničená a na cestu zpět po moři není ani pomyšlení. Vydávají se tedy jen na několika člunech proti proudu, s nadějí, že se jim velikou oklikou přes hory, stepi, údolí a země, kde žijí různé jim takřka neznámé či zapomenuté národy, povede dojít do svého domova po souši. Na cestách zažívají mnohá dobrodružství a zapojí se (mj. i kvůli dívce Nevaně, do níž se Abarhil zamiluje) i do obrovité bitvy, v níž Nevanin kmen musí ubránit svou pevnost proti nepřátelské přesile. Abarhilovi se povede nejen objevit tajnou chodbu z pevnosti, ale jemu (a jeho společníku Oghtarovi) hlavně sjednotit blízké kmeny do jednotného odporu, který vede k vítězství – a k částečnému naplnění hned několika předpovězených osudů. Dozvídá se však, že Nevana do jeho vlastního osudu nepatří a s bolestným srdcem se s ní rozchází. Musí se vrátit do vlasti, která, jak se dozvídá, byla mezitím okupována jinými nepřáteli.

14. Syžet (konkrétní způsob vyprávění příběhu)

Syžet jasně a přímočaře kopíruje fabuli, je zarámován prologem a epilogem z budoucnosti, kdy už je Abarhil–Yorrân legendou, a rozdělen dvěma intermezzy (Beregir & Celinor), která mají vztah k Abarhilově domovu, a tedy i k finále knihy. Jasná, dobrá a funkční konstrukce.

15. Žánr a styl

Žánrem je fantasy, subžánrem pak typické tzv. „heroické fantasy“, společně s prvním dílem a případnými následujícími pak tzv. „velké fantasy“, odkazující samozřejmě ke klasikům žánru.

16. Cílová skupina

Zde odkazujeme na první lektori.

17. Prodejnost

Opět odkazujeme na první lektori, s podotknutím, že tento díl je lepší než první a možná by mohl fungovat i samostatně.

18. Úhrnem

Po běžné redakční korektuře a literární redakci, případně drobných úpravách autora je text plně publikovatelný.

19. Doporučení

Autor by měl již intenzivně jednat s nějakými nakladateli o vydání jedničky. Není nic horšího než psát tisícistránkové ságy, a přitom nemít vydaný ani první díl. Lektor může dílo oceňovat více či méně, ale teprve konkrétní stovky čtenářů mohou dát autorovi opravdu významnou zpětnou vazbu, zda má smysl pokračovat v tak rozsáhlém díle, či zvolit jinou literární cestu.

20. Závěrem

Byť je kniha čtivější a profesionálně pokročilejší, platí to, co jsme psali již v první lektoraci, tedy, že se kloníme k názoru, že i přes jistou zajímavost a prodejní potenciál není text z komerčního hlediska pro naše nakladatelství až natolik atraktivní, a co se týče hodnoty literární, a tedy možnosti vydání knihy z „prestižních“ důvodů, máme přece jen momentálně na stole díla, kterým je z tohoto úhlu pohledu třeba dát přednost.

Za nás jsou tedy na stole stále tyto možnosti:

Jestliže má autor dostatek financí, aby zainvestoval vydání, je možno mu nabídnout vydání 1000 ks jeho investicí pod hlavičkou nakladatelství – v takovém případě by mohl po doprodeji nákladu získat cca 35.000 Kč čistého zisku, což se nám jeví v rámci současné konkurence a žánru jako maximum možného. (V případě úspěchu nad očekávání by byl pak následný dotisk levnější a autorův zisk by vzrostl.)

Dále je tu také možnost vydat text s menší investicí autora jakožto e-knihu, ale stahovanost obdobných děl je malá (jednotky až desítky stažení).

Počítačová analýza:

Počítačový program *ArtPorte Text Analyzer v. 3.6®* byl vyvinut speciálně pro analýzu běžných beletristických děl (anglicky: fiction). Na rozdíl od ostatních současných programů umí nejen spočítat slova, ale vyčíslit i slovní zásobu díla, odhadnout aktivní slovní zásobu autora, dynamiku textu a mnoho dalšího. U krátkých textů nemusí být jeho výsledky zcela přesné, resp. mohou být diskutabilní, u textů nad 60.000 znaků dosahuje již přesnosti nad 98 %.

21. Slovní zásoba (lexikum)

Celkem slov = 125 047

Jedinečných slov – lemmat⁴ = 20 959

Slovní zásoba díla = 14 073 slov – lexémů, lexikálních jednotek⁵

Odhadnutá aktivní⁶ slovní zásoba autora = 16 888 slov – lexikálních jednotek

Celkový počet znaků včetně mezer = 759 357

Počet normostran (1800 znaků) = 422

Počet stran při vydání ve formátu A5-standard = 408

Závěr: aktivní slovní zásoba autora je výrazně nadprůměrná.

Srovnání s aktivní slovní zásobou některých známých autorů (odhad aktivní slovní zásoby – lexika – na základě počítačové analýzy jednoho vybraného díla):

Victor Hugo – Bídící: 19.375 slov

Karel Čapek – Továrna na absolutno: 16.970 slov

Karel Čapek – Válka s mloky: 16.679 slov

Vladislav Vančura – Rozmarné léto: 15.552 slov

Oscar Wilde – Obraz Doriana Graye: 15.476 slov

Fjodor Michajlovič Dostojevskij – Idiot: 15.028 slov

⁴ Lemma = podoba slova – lexému – v různých tvarech, např. lemmata pes/psa/psům jsou počítána jako tři různá slova.

⁵ Lexikální jednotka neboli lexém = základní jednotka slovní zásoby jazyka – lexika. Na jeho základě počítáme slovní zásobu autora. Jedná se o množinu všech tvarů určitého slova nebo slovního spojení. např. slova pes=psa=psům=psech jsou počítány jako jeden lexém bez ohledu na skloňování, ale třeba nepes, pejsek, pesan, pejškař jsou již jiné lexémy. Pokud tedy slovo pouze ohýbáme, jde stále o stejný lexém, ale pokud od slova odvozujeme, jde o nový lexém. Náš program bere jako jeden lexém spisovné i nespisovné varianty slova (zelený=zelenej) a též slova s překlepy.

⁶ Aktivní slovní zásoba – lexikum – je taková, kterou člověk skutečně používá ve svých písemných anebo mluvených projevech. Pasivní slovní zásoba je pak lexikum všech slov, jejichž význam chápe a bývá i několikanásobně vyšší.

Herbert George Wells – Neviditelný: 14.513 slov

Jaroslav Hašek – Osudy dobrého vojáka Švejka: 13.999 slov

Jules Verne – Cesta kolem světa za 80 dní: 13.001 slov

Rudyard Kipling – Knihy džunglí: 12.511 slov

Božena Němcová – Babička: 11.838 slov

Alois Jirásek – F. L. Věk (I. díl): 11.768 slov

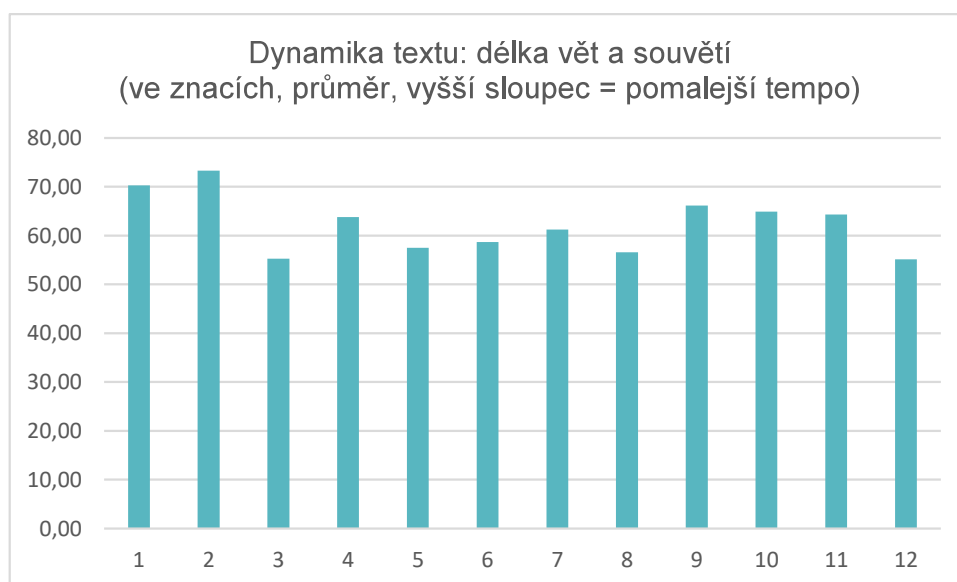
Karel Poláček – Bylo nás pět: 11.190 slov

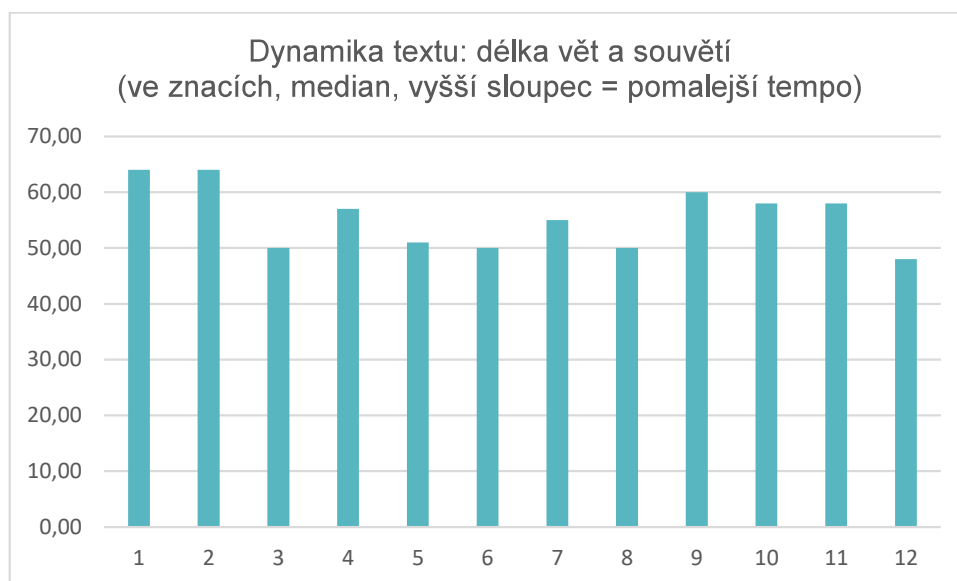
Pro srovnání, zjištěná aktivní slovní zásoba Karla Čapka na základě celého jeho díla je: 27.118 slov.

22. Průměrný počet slov ve větách a souvětích

V populární literatuře je dnes u úspěšných autorů zřejmá tendence používat spíše věty, příp. souvětí o rozsahu cca 8 až 13 slov, zatímco dlouhá souvětí, třeba na stránku či dvě, již současní čtenáři vnímají jako příliš dlouhá. Samozřejmě nemluvíme o experimentálních textech typu Jamese Joyce či Bohumila Hrabala, psaní ve stylu „proudu vědomí“ apod.

Průměrný počet slov ve větách je 10 slov, nejčastěji kolem 9 slov (průměrně 62 znaků, nejčastěji kolem 55 znaků).

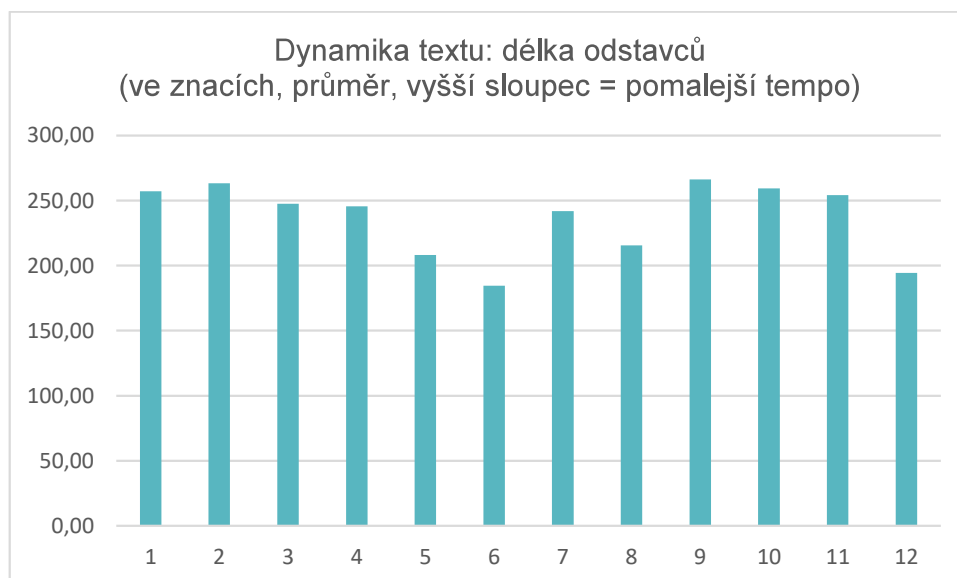

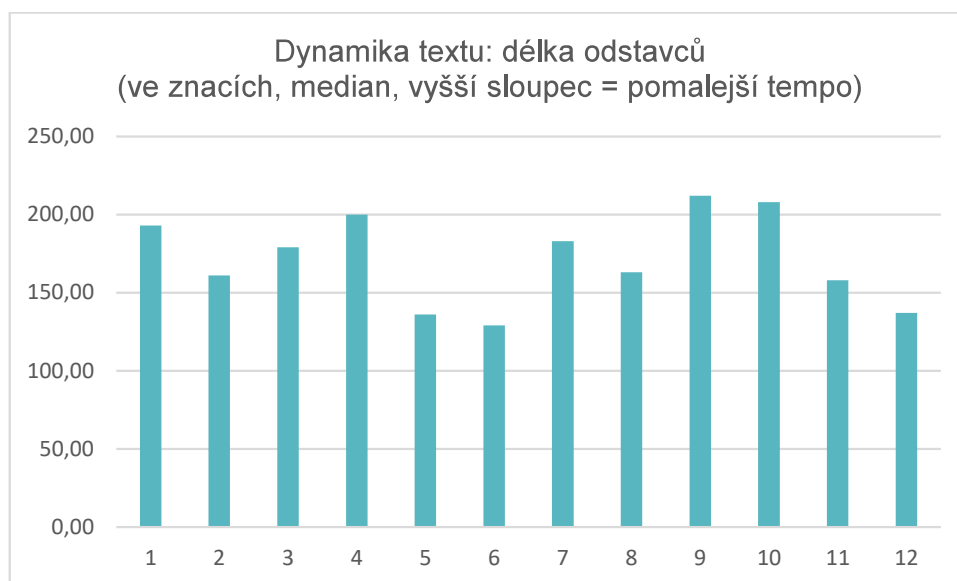

23. Odstavce

Délka odstavců v jednotlivých částech knihy může pomoci do jisté míry určit, jak autor pracuje s dynamikou textu. Obecně vzato: v těch částech textu, které zobrazují (v aristotelovsky chápané dramatické klenbě) dynamičtější místa (tj. např. kolize, krize či finále díla), mají populární autoři v současnosti kratší odstavce (typicky v částech 1, 4–8 a 11).

Průměrný počet slov v odstavcích je 38 slov, nejčastěji kolem 28 slov (průměrně 233 znaků, nejčastěji kolem 169 znaků).

24. Přímá řeč

Pokud používá autor zápis přímě řeči formou SPRÁVNĚ psaných uvozovek (tedy nikoliv nějakých dvojčárek apod.), zobrazí náš program množství dialogů v textu. U současných populárních autorů tvoří dialogy často více jak třetinu textu (33 %) a v částech 1, 4–8 a 11, které bývají typicky dynamičtější, jich bývá výrazně více.

Text obsahuje 50 % přímé řeči (dialogů v uvozovkách).

